

K.K.T.C
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ EDEBİYATI BÖLÜMÜ

1958 - 1974 YILLARI ARASI KIBRIS'TAKİ
CANLI ANILAR

HAZIRLAYAN : ELİF KÜÇÜKAKÇALI
SINIFI : 4 – C
NUMARASI : 960225

MEZUNİYET ÇALIŞMASI DANIŞMANI :
DOÇ. DR. BÜLENT YORULMAZ

LEFKOŞA - 2000

İÇİNDEKİLER

Başlık.....	1
İçindekiler.....	2
Önsöz.....	3
Giriş.....	4
1958 Yılı Anıları.....	5
Osman Karabulut.....	6,7,8,9,10
1963 Yılı Anıları.....	11
Keser Kaya.....	12,13
Menteş Akarsulu.....	14
1974 Yılı Anıları.....	15
Aziz Gündoğ.....	16,17
Caner Özcanay.....	18,19
Gültekin Atasay.....	20,21,22
Hatice Arifoğlu.....	23,24
Mustafa Mısırlısoy.....	25,26
Osman Arifoğlu.....	27,28,29
Selma Küçükakçalı.....	30,31
Seydali Keresteci.....	32
Kişi Adlarının Dizini.....	33,34
Yer Adlarının Dizini.....	35

ÖNSÖZ

Yakın Doğu Üniversitesi 1999 - 2000 ders yılı arasında Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili Edebiyatı Bölümü olarak bu çalışmayı yaptık. Bu mezuniyet çalışmasıyla Kıbrıs'ta 1958'den 1974'e kadar süren savaşlarda atalarımızın başlarından geçen canlı hatıraları toplamaya çalıştım.

Mezuniyet çalışmamda bana hatıralarını anlatan büyüklerime, çalışmamın oluşmasında yardımlarını esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Bülent Yorulmaz'a ve emeği geçen herkese teşekkür ederim.

ELIF KÜÇÜKAKÇALI

GİRİŞ

Bu mezuniyet çalışmamı 1958 , 1963 , 1974 yılları arası Kıbrıs Türk'ünün anılarını canlı tutmak için yaptım. Çalışmam sırasında birçok zorluklarla karşılaştım. Örneğin bazı büyüklerim o dönemde T.M.T.'de çalıştıkları için bana yaşadıkları anıları anlatmak istemediler. Bazı büyüklerim ise anılarını bana anlatırken o anları tekrar yaşıyor gibi oldular ve rahatsızlandılar.

Bu mezuniyet çalışmamın bana çok büyük yararı oldu. Çünkü şu an üzerinde yaşadığım toprakların kolay kazanılmadığını , büyüklerimizin çok zor şartlar altında savaşıyor ve birçok şehit vererek alındığını bir kez daha öğrenmiş oldum. Ayrıca Rumların Türklere karşı çok acımasızca ve insafsızca davrandığını öğrendim.

Mezuniyet çalışmamdaki anıları Kıbrıs ağzından kaynaklanan ifade bozukluklarını, orjinalliğini koruması için olduğu gibi yazdım.

1958 YILI ANILARI

27 Ocak 1958'de Lefkoşa'da Türk Lisesi'nde beşinci sınıftaydım. O günlerde Kıbrıs olayları kızışma noktasına gelmişti. Biz de Türk Gençliği olarak gerek öğretmenlerimizin ön ayak olması ile gerekse liderlerimizin telkinleri ile dünyaya karşı Türklerin de var olduğunu göstermek ve o dönemin İngiliz yönetimini protesto etmek için eylem başlattık. Bu miting ile İngilizlerin Kıbrıs adasını Yunanistan'a terk etme niyetini protesto ediyor ve "Ya Taksim Ya Ölüm "gibi sloganlarla Kıbrıs Türk Lisesi'den Girne Kapısı'na doğru yürüyüşe geçmiştik. Çok sade ve masum bir düzeyde geçmekte olan bu mitingimiz İngiliz askerlerinin sert tepkisine ve çok sıkı önlemler almalarına neden olmuştu. İngilizler Kıbrıs'taki Türklerin sadece küçük bir azınlık olduğunu lanse etmek istiyorlardı. Hatta o güne kadar Rumların İngilizlere karşı uyguladığı silahlı, bombalı saldırılara reva görmedikleri sert önlemleri bize uygulamaya başlamışlardı. O gün halkın arasına dalan bir İngiliz askeri landroveri, yaşlı bir teyzemizi ve yaşlı bir amcamızı ezerek şehit etmişti. Halkın arasına açtıkları ateşle birkaç arkadaşımızı da yaralamışlardı. Bunun üzerine dağılmak zorunda kaldık . Ertesi gün ise yaptıkları zulmü protesto etmek amacıyla yeniden Lefkoşa'da toplanmak için Girne Kapısı'na gelmiştik. Ancak İngiliz yönetimi Lefkoşa'da surlar içinde sokağa çıkma yasağı koymuştu. Bu nedenle şehir içine giremedik. Şehir içinde ikamet eden arkadaşlarımız ise sokağa çıkma yasağı nedeniyle evlerinden çıkamamışlardı. Şehir dışından ve çevre köylerden gelen bizler ise Çağlayan Bölgesindeki yazlık sinemalar

çevresinde mitingimizi gerçekleştirmek üzere yörede toplanmıştık. ~~İngiliz askerleri Rumlara reva görmedikleri baskı ve önlemleri bize uyguluyorlardı.~~ Bizler taş ve sopalarla, onlar ise tam teşekküllü silahlı ordu olarak savaşıyorduk. Hatta İngilizler küçük bir uçakla bizlerin üzerine dalarak ateş ediyor ve bombalar atıyorlardı. Biz ise yılmadan, korkmadan direniyorduk. Bu çatışmalar iki saat kadar sürmüştü. İşte bu sıralarda üzerimize açılan ateşle Yusuf isminde bir arkadaşım elinden yaralanmıştı, ama önemi yoktu. Arkadaşımızın elini mendil ile sardık ve çatışmaya devam ediyorduk. Tam o sırada uçaktan açılan ateşle bir arkadaşımız başından ağır yaralanmıştı. Bu arkadaşım Küçük Kaymaklı'dan birlikte geldiğim ve omuz omuza mücadele ettiğim İbrahim Ali'idi. Arkadaşım kanlar içinde çırpınıyordu. Birkaç arkadaş ile İbrahim Ali'yi alıp Depreli Hasan diye bilinen bir arkadaşımızın arabasına taşındık. Onu acele hastahaneye yetiştirmemiz gerekiyordu. Ben arka koltukta orta yerde oturuyordum. Sağımda Mustafa Ahmet, solumda ise Sermet Kanatlı arkadaşım vardı. Yaralı olan İbrahim Ali arkadaşımızı kucağımızda taşıyorduk. Ön koltukta ise sürücü Depreli Hasan, yanında Arap Ali diye bilinen bir arkadaşımız oturuyordu. Çağlayan bölgesinden şehre girmek için Enver'in Kahvesi diye bilinen yerden yani yeni kapıdan içeri girecektik. Ancak İngilizler dikenli tellerle o yolu da kapatmışlardı. Ben İngiliz askerlerine arabada yaralı arkadaşımızın ölmek üzere olduğunu söyledim. Bize hastahaneye geçiş için izin vermelerini rica ettim. Camdan bakıp hakikatten kucağımızda kanlar içinde birisinin

olduğunu görünce aralarında konuşup, tel örgüyü çektiler. Bizde oradan geçerek bu günkü Mücahitler Sitesi'nin önünde ilerliyorduk. Ancak Mücahitler Sitesi'nin önündeki Üç Şehitler Türbesi'nin yanına ^{dan geçerken} geliyorken bütün çevremizdeki İngiliz askerleri bize ateş etmeye başladılar. O esnada ben ^{de} vurulmuştum. Arkadaşlarıma vurulmuş ^{duğumun} olduğumu ve onların da ^{vurulmaması için} yere doğru eğilmelerini söyledim. Girne Kapısı'na kadar arabada adeta yere yatmıştım. ^{bu vanyette geldim} Girne Kapısında arabamızı o dönemin ^{de} Türklerden oluşan Polis komandoları durdurdu. Emin olduğumuz düşüncesiyle başımı kaldırdığım zaman sağımda ve solumdaki arkadaşlarımda vurulmuş olduğunu ve kıpırdamadığını fark ettim. Bu süre içinde ilk kurşundan sonra birkaç kurşunun daha bana isabet ettiğini fark etmiştim. ^{kendimden geçerek bu haldeydin} Ancak kendimi kaybetmiştim. Oradaki komutanlardan bir tanesi arabanın dıştan yan tarafına tutunarak bizi Köşklü Çiftlik girişindeki Üç Doktorlar özel hastahanesine götürdü. Orada hastahanedeki birkaç kişinin yardımıyla yaralı arkadaşımızı ^{benim} hastahananın üst kattaki ameliyathanesine taşıdık. Aslında yapılacak bir şey yoktu. Arkadaşlarım İbrahim Ali, Sermet Kanatlı ve Mustafa Ahmet şehit olmuşlardı. Ben yaralı olduğumu unutmuştum. Hemşirelerden bir tanesi vücudumdan kan sızdığını gördü ve hemen doktoru çağırdı. Beni hemen ameliyathaneye aldılar. Bu olayda ben üç yerimden yaralanmıştım. Bir kurşun kalbimin hemen altından girip arkamdan çıkmıştı. Diğer kurşun sol dirseğimi delip geçmişti. Sol dizimin yan tarafına ise bir şarapnel parçası girip kalmıştı. Doktorlar tedavimi bitirdikten sonra

"Başka bir yerin acıyor mu?" diye sordular. Ben de dizimdeki yarayı gösterdim. Rahmetli Doktor Halim Bey o yaramın önemli olmadığını, şarapnel parçasının derimin hemen altında durduğunu, bana bir zarar vermeyeceğini, bu nedenle o parçanın alınmasına gerek olmadığını söyledi. Pansuman yaptılar ve her gün pansuman için uğramam gerektiğini söylediler. Bir akrabam olan Neşet Temel sivil polis memuru idi. Olayı duyunca hemen o hastahaneye gelip beni ziyaret etti. Doktorlardan beni teslim alarak eve götürmek üzere oradan ayrıldık. O dönemin tanınmış simalarından Nevzat Uzunoğlu Bey de bizi arabasına alıp Küçük Kaymaklıdaki evime götürecekti. Ancak ertesi günü benim okula gitmem gerektiğini, bu nedenle o dönemin okul doktoru Dr.Ziyat Bey'in kliniğine gidip rapor almak istediğimi söyledim. Doktordan gerekli raporu aldıktan sonra beni Küçük Kaymaklı'daki evime götürmek için Nevzat Uzunoğlu'nun arabası ile yola çıktık. Nevzat Bey'in de sokağa çıkma pasosu vardı. Küçük Kaymaklı'ya gitmek için yine Yeni Kapı'dan çıkış yapmamız gerekiyordu. ^{Yine} Enver'in Kahvesi'nin yanına yine gelmiştik. Oradaki İngiliz askerleri bizi durdurdu ve beni tanıyarak tutukladılar. Arkadaşlarımın sokağa çıkma izni olduğu için serbest kaldılar. Beni tutuklayan İngiliz askerleri o dönemin Milli Tarih Polislerine beni teslim ettiler. Benim gömleğim ve atletim hastahanede çıkarıldığından sadece ceket giyiyordum. Ceketim de kanlar içindeydi. Sargı bezleri bir bakışta görülebiliyordu. Sağımda ve solumda bulunan Milli Tarih Polisleri sürüklercesine polis karakoluna doğru götürüyorlardı. Bu

beni

bir İngiliz askeri doktoru inat
sırada karşıdan gelen bir jip yanımda duruverdi. Jipten yüksek
rütbeli doktor, bir İngiliz askeri idi. Bunu gören Milli Tarih Polisleri
kendilerine çeki düzen vererek komutanlarına "Bu bir
teroristtir, sokağa çıkma yasağını ihlal etmiştir, onu tutukladık polise
teslim edeceğiz" dediler. Bunun üzerine beni o İngiliz askeri
doktoru teslim alarak polis karakoluna götürdü. Polis karakolunda
bu İngiliz doktor beni muayene ederek "Gereken müdahale
yapılmıştır" dedi. Daha sonra ifademin alınıp bilahare serbest
kalabileceğimi söyledi. İfadem çok uzun sürdü ancak sonuçta
serbest kalmıştım. Fakat şimdi evime nasıl gidecektim? Hem
sokağa çıkma yasağı vardı, hem de yaralıyım. Yaşadığım bunca
olaydan sonra kendimi çok halsiz hissediyordum. Tam bu sırada
daha önce beni hastahaneden alan Neşet Temel ki, bu sivil görevli
bir polisti. Bana "Seni bir polis landroveri ile evine götüreceğim"
dedi ve beni evime götürdü. Daha sonra polisten beni mahkemeye
çağırdılar. Beni terörist diye yargılayacaklardı. Mahkemede
avkatlığımı Sayın Rauf Raif Denktaş üstlenmişti. Mahkeme ilk
celsede kapandı ve ben suçsuz bulundum.

OSMAN KARABULUT (60)

ÇAMLIBEL

1963 YILI ANILARI

1960 Londra Antlaşması'yla Kıbrıs'a huzur geldiğini sanan Türkler 21 Aralık 1963 sabahı bunda yanıldıklarını anladılar. Ben sekiz yaşındaydım. O gün okula gittiğimizde öğretmenlerimiz bizi toplayıp evlerimize gönderdi. Çünkü savaş başlamıştı. O gece kurşunlar yağmur gibi yağıyordu. Bizim köyümüzde (Poğroni) Rum Türk karışık yaşıyorduk. Fakat köyün %80'ini Rumlar oluşturuyordu. Çatışmalar çıktığı için Türkler Poli'ye gitti. Kış ayı olduğu için dereyi geçerken zorluklar çektik. Poli'de çingodan yapılmış evlere yerleştik. Geceleyin yine silahlar konuşmaya başladı. Bir gavur kurşunu bizim eve girdi ve iskemlenin bir kısmını delerek babamın yattığı yerdeki bulgur tenekesini delip durdu. Eğer bulgur tenekesi olmasaydı babam ölecekti. Bu sırada halk açlık ve sefalet içindeydi. Turgut Sıtkı ve Cengiz Ratip adlı yirmisekiz yaşlarındaki Polili gençler Rumlar ve Türkler tarafından çok seviliyorlardı. 21 Aralık 1963 hadiselerinden sonra Poli Rum tarafı ve Türk tarafı olarak ikiye ayrılmıştı. Bu iki genç devamlı olarak Rum tarafına geçip dolaşıyorlardı. Rumlar onları sevdiğini gösteriyordu. Bir gün bu gençler Poli'nin Rum tarafında kalan camiin üzerinde Rum bayrağının sallandığını gördüler. Hemen Türk okuluna gidip bir Türk bayrağı aldılar ve Rum bayrağını camiiden indirip yerine Türk bayrağını astılar. Camiin karşısındaki kahvede oturan Rumlar onları alkışladı. Çünkü onlar işini alttan yapan, arkadan vuran kişilerdi. Olaydan sonra gençler Poli'nin Rum kesimine

gittikleri zaman ilk fırsatta Rumlar tarafından öldürüldüler. Türk halkı silah sesini duyar ama Rumlar onları çok sevdiklerini gösterdikleri için akıllarına onların öldürüldüğünü getirmediler. Polili Türkler onların gelmesini beklediler. Ama onlar gelmeyince öldüklerini anladılar. Bir Rumun verdiği bilgiye göre, Rumlar bu iki kişiyi kilisenin yanına şiroyla (dozer) açtıkları çukura gömdüklerini söyledi.

KESER KAYA (45)

LEFKOŞA

Ben Bafın Agurso (Akarsu) köyünde yaşamaktaydım. 1963 yıllarıydı. Köyümüzün yanında Lemba köyü bulunmaktaydı. Köyde Lembalı Yangın Mustafa diye bilinen bir çoban vardı. Lembalı Mustafa birçok Ruma yardım ediyordu. Kimseye hiçbir kötülüğü yoktu. Ama çok zengin oluşu ve herkes tarafından çok sevilmesi Rumların onu kıskanmasına sebep oldu. Rumlar kendilerine, bir Türk'ün böyle zengin oluşunu, yardımsever oluşunu gururlarına yediremediler. Bir gün Yangın Mustafa atı üzerinde giderken üç Rum ona ateş açtı ve onun yaralanıp attan düşmesine sebep oldular. Bu da yetmezmiş gibi etrafını sardılar ve yaralı, silahsız olan Yangın Mustafa'nın kafasına nacakla vuruyorlardı. Çaresiz kalan Yangın Mustafa onlara "Ben size iyilikten başka bir şey yapmadım, ben size ne kötülük ettim?" diye bağıırıyordu. Kolları ile başını örtmeye çalışıyordu, çünkü başına nacakla vuruyorlardı. Yoldan geçen araba sesini duyunca Rumlar kaçıp onu orada bıraktılar. Gelen araba Barış Gücüydü, onu alıp Rum Hastahanesi'ne götürdüler. Yangın Musatafa yine Rumların eline düşmüş ve ölümü Rum doktorlarından olmuştu. Bu acı olayı duyan tüm Türkler hayret içinde kalmış ve sanki onlar da ölmüştü. Agursolu (Akarsulu) ve Lembalı tüm Türkler bu günü hiç unutmadı ve asla unutmayacaklar.

MENTEŞ AKARSULU (63)

ÇAMLİBEL

1974 YILI ANILARI

1974'te Yunan gemileri bizi ^{Gndofdu} (Antroligu'yu) bombalıyordu. Düşen bir bomba sancaktarlığın telsiz ilişkilerini kesmişti. Böylece kimseyle heberleşemiyorduk. Ama Türk uçakları Laçi'deki Yunan gemilerini bombalıyordu. Çünkü Yunanlılar Türkçe konuşup Türk bayrağı çekmişti ve bizi vuruyorlardı. Hile yaparak bizi yok etmeye çalışıyorlardı. Biz denize düşen bombaları görüyorduk.

20 Temmuz'da Türk askeri çıkarma yaptığı halde Rumlar köyümüze (Antroligu'ya) saldırıyorlardı. Bizim silahlarımız, mermilerimiz sayılıydı. Bu yüzden dikkatli ve hesaplı davranıyorduk. Arkadaşlarım mevziden bir bir teslim olup olmayacağımızı öğrenmek için köye iniyordu. Fakat giden geri gelmiyordu. Silahlarımızı da vigo yığınlarının altına saklıyorduk. Daha sonra teslim olmamız için emir geldi. Ben de silahımı vigo demetine saklayıp evime gittim. Bu sırada Rum askeri köyümüzü tamamen kuşatmıştı. Eve girer girmez hanıma askeri kıyafetlerimi, her şeyimi yakmasını söyledim. Hanımım da onları havlıda yaktı. Rumlar köyün içine girdikten sonra artık evleri yağmalyordu. Bir Rum askeri benim yatak odamdaki çekmecedeki üç tane mermi buldu. Bunları yok etmeyi unutmuştuk. O sırada meydanlıktaki çamın altında tüm köylüyü toplamışlardı. Kadınlar ve adamlar ayrıydı. Rum askeri halkın önüne geldi ve "Aziz hanginizdir?" dedi. Ben ayağa kalktım. Yunan komutanı beni çağırdı ve benden silahımı istedi. Silahımın olmadığını söyledim. Bana evimde buldukları mermileri gösterdi ve askerlere beni vurmalarını söyledi. Beni tekmeleyerek aşağı götürdüler. Mevzideki

arkadaşlarımın kim olduğunu sordular. Ben yalnız olduğumu söyledim. Bir Rum askeri savaş çıkmadan önce arkadaşımdaydım. Yanıma geldi ve beni kurtaracağını sandım. Fakat yanılmıştım, beni ilk döven o oldu. Yüzüme iki yumruk vurdu ve yanımdakilerin kimler olduğunu sordu. Ben yine söylemeyince enseme bıçak dayadı. Bana "Domuzları nasıl kesersem seni de öyle kesecem" dedi. Ben de "Bir can bin kere değil , bir kere çıkar. Keseceksen kes" dedim. Bıçağı enseme batırdı ve kan akmaya başladı. Beni köylünün önüne götürdüler ve yine mevzide yanımdakilerin kimler olduğunu sordular. Ben tekrar yalnız olduğumu söyledim. Bu sırada onlardan içmek için su istedim, ama bana vermediler. Tekrar beni köylünün birkaç metre gerisine koydular. Kahveye girip kendi aralarında konuşmaya başladılar. Bu sırada sürünerek köylülerin arasına katıldım. Aniden gelen bir telefon Samsun'un düştüğünü habere verdi ve Rum askerleri telaş içinde toparlanıp köyden ayrıldılar. Böylece ben ve köylüde kurtulmuş olduk.

AZİZ GÜNDOĞ (51)

ÇAMLIBEL

1974 yıllarıydı. Köyümüz Antroligu (Gündoğdu) düştükten sonra ben ve ailem on ay köyümüzde kaldık. Bu arada köylü azar azar dağlardan diğer kurtarılmış özgür Türk köylerine gitmeye başladılar.Köyün %70'i göç etmişti. Bizde otuz iki kişilik bir grup halinde yola çıkmaya karar verdik.17 Mayıs 1974'te öğleden sonra köyümüzden ayrıldık. Aynı gün akşam üstü Magunda'ya geldik. Orada iki saat bekledik.Hava kararınca dağdan yine toplu halde Yayla köyüne gitmek için yola çıktık. Üç saat sonra Yayla'ya vardık ve geceyi orada geçirdik.Ertesi gece Yayla'dan Türk bölgesine geçmek için sarp dağlardan yağmurun , fırtınanın içinde düşe kalka yürüyorduk. Etraf karanlık olduğu için kimisi tırmanırken yuvarlanıp taşlara vuruyordu, kimisi de göllerin içine düşüyordu.Kıyafetlerimiz paramparça olmuştu ve üzerimizde ıslanıp kuruyordu.Çocuklarımız açlıktan hastalanmıştı. Karınlarımızı dağdan topladığımız bitkilerle doyuruyorduk.Üç gece hiç durmadan yürüdükten sonra Yeşilirmak tepelerine vardık.Geceleri yürüyorduk,gündüzleri ise çalılardan dibinde saklanıyorduk.Çünkü geceleyin Rumların bizi görmesi daha zordu. Uzaktan baktığımızda Yeşilirmak'taki ay yıldızlı bayraklar görünüyordu. O kadar perişan olmamıza rağmen hepimiz her şeyi unutup yorulmamış gibiydik. Gece saat 22:00'da Yeşilirmak deresinin içine girdik.Tam bu sırada Rum askerleri bizi fark etti ve bulunduğumuz yeri kurşun yağmuruna tuttu. Dere bizi boyluyordu ama çaremiz yoktu.

Çocuklarımızı omuzlarımıza aldık ve dereyi sağ salım geçtik. Bir süre yürüdükten sonra Türk bölgesine geçtik ve ilk işimiz toprağı öpüp Allahımıza şükr etmek oldu. Türk askeri bizi bulunca hemen üzerilerimizi giydirip, karınlarımızı doyurmaya çalıştı. Ayaklarımızda ne ayakabı ne de çorap kalmıştı soğuktan dişlerimiz vuruyordu. Bir süre sonra Türk askeri bizi Yeşilirmak'tan Lefke'ye getirdi. Yolculuk sırasında Dağ Başını Duman Almış marşını söylüyorduk. Lefke'den de bu günkü köyümüz olan Çamlıbel'e geldik ve burada yaşamımızı sürdürüyoruz. Ayrıca bu günlere gelmemizi sağlayan Türkiyemize çok şey borçlu olduğumuzu da belirtmeliyim.

CANER ÖZCANAY(54)

ÇAMLİBEL

15 Temmuz 1974 tarihinde Makaryos'a darbe olduğu zaman, ben arkadaşım ile beraber Limasol'dan Kandu'ya gitmek için yola çıktık. Limasol'da düğme fabrikasının yanına geldiğimiz zaman yanımızda bir mercedes araba durdu. Arabanın içerisinde iki Rum indi. Bize onlardan korkmamamızı onların en büyük sorunlarının Makaryosçular olduğunu söylediler. Ben o an onların Grivasçı olduğunu anladım. Ben arkadaşım ile beraber fabrikanın yanındaki taksicilerden bizi Piskobu'ya ve Kandu'ya götürmelerini istedik. Arkadaşım Öztekin Yeşilada Piskobuluydu, ben Kanduluydum. Şöför o an bana, "Sizi Piskobu'ya kadar götürürüm fakat Kandu'ya girmem " dedi. Ruma sebebini sorduğum zaman Kandu'nun Türk köyü olduğunu söyledi. Beni Erimi Köprüsü'nde indirdi. Köprü ile Kandu arasındaki bir buçuk kilometreyi yürüyerek gittim. Köydeki Türk komutanları bana hemen nöbete çıkmamı söyledi. Mevziye gittiğim zaman uzun süre aile göremeyeceğimi anladım. 19 Temmuz 1974 günü sabaha yakın 05.00'te Erimi Köprüsü'nden Kandu Köyünü yayılım ateşine tuttular. 20 Temmuz sabahı o kadar mücadele etmemize rağmen köyün karşısında Rumlar mevzilenmeye başladı. 21 Temmuz'da sabahleyin köye girmeyi başardılar. Komutanlarımız bize diğer Türk köylerinin de düştüğünü söylediler. 21 Temmuz sabahı esir düşmemek

için mevzilerdeki askerler gruplar halinde mevzileri boşalttı.Ben ve arkadaşım Osman Raif Kandu'nun baraj denilen bölgesinden Sotira Yolundan üslere gitmeye karar verdik.Diğer iki arkadaşımız Osman Ahmet ve Hasan Bafidi Kandu köyündeki okulların yanından hareket etmeye karar verdiler.Ben ve Osman Bafidi Piskobu Kampına gitmeyi başardık.Diğer iki arkadaşımız kaçarken Rumların açtığı yaylım ateşine tutuldu.Osman Ahmet Rumların açtığı yaylım ateşinden yaralanmıştı.Fakat ölüm korkusundan dolayı arkadaşının yaralandığını fark edemeyen Hasan Bafidi kaçır.Yaylım ateşinden kurtulduktan sonra arkadaşının olmadığını fark eder.Onun arkadan geldiğini sanır, fakat tüm beklemelelere rağmen gelmez.23 Temmuz'da bir çoban onu gördüğünü söyler.Rumların bölgesi olduğu için oraya gitmeye korkuyorduk, ama söz konusu arkadaşımız olduğu için oraya gittik.Osman Ahmet'i gördüğümüz zaman şok olduk. O öyle bir acıydı ki sanki o anda biz de ölmüştük. Arkadaşımızı iki kat olarak iki kayanın arasında bulduk.Yaralandığı için kaçamamıştı ve oraya saklanmıştı. Ayağı kangren olmasın diye belindeki kemeri çıkarıp bacağına sıkı bir şekilde takmıştı. Kan kaybı çok olduğu için orada iki kat kalıp ölmüştü.Üzerinden yüzüğünü ve saatini almıştık. Arkadaşımızı oraya gömdük, çünkü sıcaktan dolayı erimeye başlamıştı. Ayşe Hanıma eşinin

şehit olduğunu söylediğimiz zaman yer yerinden oynamıştı.Şehit Osman Ahmet'in dört çocuğu vardı. En küçük çocuğu olan Zülûf onbir aylıktı.Zavallı Zülûf babasını hiç tanıyamadı.Biz elimizden gelen yardımı onlara yapmıştık. Ayşe Hanım çok ağladığı için Birleşmiş Milletlerden yardım istedik ve eşinin mezarını Piskobu mezarlığına aktardık.

GÜLTEKİN ATASAY (55)
BOSTANCI

(Baf)

1974 yılıydı.Köyümüz Antroliu düştükten sonra Rum askerleri hepimizi köy meydanlığına topladılar. Etrafımızda Rum askerleri dönüyordu. Bize "Bağırmanın sizi bu camiye koyup yakacayık" dediler. Kimi Rumlar da diğerlerine "Onları incitmeyin, bu tekerlek döner, sonra aynı şeyleri bize de yaparlar" dediler. Rum askerleri köy içinde dolaşarak bakkalları yağmaladılar. Evlere girdiler buldukları her şeyi parçaladılar. Köyümüzde bu olaylar devam ederken Samsun'un düştüğü haberi geldi. Rum askerleri bu haber üzerine büyük bir telaş içinde toparlanarak köyden ayrıldılar. Rum askerlerinin köyden ayrılmasından sonra bizler hemen evlerimize gittik. Evlerimizi darmadağın bir şekilde bulduk. Eşyalarımızı kırmışlar, yataklarımızı dışarıya çıkararak parçalamışlar, yiyeceklerimizi yerlere döküp ezmişlerdi. Kocalarımız esir alınmıştı. Kadınlar ve çocuklar perişan bir haldeydik. O günlerde çok büyük korkular içinde yaşamaktaydık. Çaresiz kalmıştık. Çaresiz kalmamızdan dolayı barış gücünden yardım istedik. Barış gücü de bu yardım isteğimizden sonra köyde bizimle kalıyordu. Bu on ay sürdü. Daha sonra kırk iki kişi dağdan kuzeye gelmeye karar verdik ve yola çıktık. Dağlarda sürünerek, düşe kalka günlerce yürüdük. Kucaklarımızda yeni doğmuş çocuklarımız vardı. Benim beş tane çocuğum vardı. Onlar ağlıyordu, aç susuz bir şekilde yürüyorduk. Dağdaki otlarla karnımızı doyurmaya çalışıyor, bulabildiğimiz su birikintilerinden susuzluğumuzu

gidermeye çalışıyorduk. Dağdaki yolculuk sırasında yolumuzu kaybettik. Bu yüzden bir gün dere içerisinde kaldık. Ertesi gün yolumuzu bularak yolculuğumuza devam ettik. Ancak Rum askerleri tarafından fark edilmemek için gündüzleri saklanıyor, geceleri yürümeye devam ediyorduk. Gece yürüdüğümüz için daha çok zorluk çekiyor ve yavaş ilerliyorduk. Sonunda Yeşilırmak'a ulaştık. Yeşilırmak'ta Türk askerinin olduğu yere gittik. Orada askerler bizimle ilgilendikten ve ihtiyaçlarımızı karşıladıktan sonra, bizleri kuzeyde yaşayan ailelerimizin yanına götürdüler.

HATİCE ARİFOĞLU (56)

ÇAMLİBEL

1974'te Rumlar Poli'yi alınca sıra bizim köyü (Antroligu'yu) almaya gelir. Ertesi gün kalabalık Rum askerileri köyümüze doğru gelmeye başlar. Bizler yukardan gavurların geldiğini görüyorduk. Gavurlar "Teslim olun yoksa sizi bombardımana tutacağız" derler. Etrafımızdaki köyler düştüğü için mecburen teslim olduk. Mevzilerdekilerin bundan haberi yoktu. Bana mevziye haberi oğlum Metin getirmişti. Bunun üzerine köyün ileri gelenleri bizim de teslim olmaktan başka çaremiz olmadığını söylerler ve teslim oluruz. Rumlar bütün köylüyü çamın altına topladılar. Gençleri, orta yaşlıları, Türkiye'de öğrenim gören ve yurduna gelenleri de esir alıp götürdüler. Benim ünüformalarımı hanımım kuyuya atmıştı. Çünkü Rumlar kimin evinde askeri uruba bulduysa onları öldürmüşlerdi. Bazıları ise ünüformalarını ekmek fırınında yakmıştı.

Rumlar köye girdiği zaman köylülerin eksik olduğunu fark etti ve köyün altını üstüne getirdi. Benim evimde köylünün bir kısmını toplu halde buldu. Evi basan Rum "E bosı re bosı " der, yani "Bunun içinde kaç kişisiniz" demek ister. sonra benim evimdekileri de çamın altına götürdüler. Benim hanım yolların kapanacağını duyunca bir yaşındaki torunu için eve beş altı kutu süt almıştı. Daha sonra benim ailemi de çamın altına götürdüler. Çamın üstünde Türk bayrağı ve ağustoz böceği vardı. Ağustoz böceği öttükçe Rumlar bize "Bu ses Türkiye'nin sesidir, gelip sizi kurtaracak" derlerdi. Bizim moralimizi bozmak için ellerinden gelen her şeyi yapmaya çalışıyorlardı. Rumlar bir köylümüze bayrağı çıkıp indirmesini söylediler. Köylümüz ise "ben çıkamam" dedi. Rum da ona "Sen çık ben seni indirmesini bilirim" dedi.

Çocuklar açlıktan ağlamaya başlamışlardı. Bir Rum onların acıktığını anladı ve benim hanımı askerle birlikte yiyecek alması için

eve gönderdi.Hanımım eve vardığında sütlerin kurşunlandığını, yerlere döküldüğünü, evlerin darmadağın olduğunu gördü.Ama yapacak bir şey yoktu ve çaresizlikten bulduğu kaşıkla yerdeki sütü topladı ve çocuklara içirdi.Hanımın yanında giden Gavur duvardaki Atatürk resmini gördü ve "Ebşoseni" dedi,yani duvardakinin kim olduğunu sordu.Benim hanım da ona kızarak "Eeee Atatürk'tür dedi,çünkü canına tak etmişti.Sonra tekrardan hanımı çamın altına götürdüler. Bütün genç kızlar kendilerini yaşlı göstermek için başlarını bağlayıp yüzlerini saklamaya çalışıyordu.Çünkü Rum askerleri bu benim şu senin diye aralarında onları bölüşmeye başlamışlardı.Köylünün korkusu daha da artmıştı. Daha sonra mağaralarda saklı bulunan gençleri buldular ve onlara çok feci dayak atıp onları bir kamyonu koyup başka bir yere götürdüler.Akşam üstü 19:00'a doğru telefon çalar ve bir Rum askeri cevap verir.Telefondaki Samson'un düştüğünü bildirdi.Başımızdaki Rumlar sınırdan sövmeye, bizleri dövmeye başladılar.Bir taraftan da köyü boşalttılar.

MUSTAFA MISIRLISOY (75)

ÇAMLIBEL

1974 yılıydı. Poli Taburu Baf sancağı düştü.Ama biz her şeye rağmen köydeki (Antroligu) nöbet yerini bırakmadık. Gece saat 20:00 - 21:00 sıralarında Poli'den köyümüze doğru bir arabanın geldiğini gördük. Bizim mevzimize ateş açtılar.Biz de onlara karşılık verdik. O sırada askeri aracın içindekilerden biri vuruldu,geriye kalanlar kaçtı. Ertesi gün Rumlar köyümüzü abluka altına aldı. Tabur , sancak diğer köyler düştüğü için biz de karşı koyamadık. Morallerimiz bozuldu , herkes köye döndü. Bizler esir düştük. On beş kişi bizi aldılar.Baf Kasabası'nın karakoluna götürdüler. Orada Makaryosçu Rumlar ile bizi ayni hapse koydular . Çünkü bizi tutuklayanlar Girivasçıydı. On beş gün bize işkence yaptılar, dayak attılar. Makaryosçu Rumlar bize "Korkmayın ,size bir şey yapamazlar" diye moral verirlerdi. Makaryosçuları aileleri ziyarete gelirdi ve onlara yiyecek getirirlerdi.Onlar da yiyeceklerinden bizlere verirlerdi. On beş gün sonra bizi tekrar askeri araçlara koyup dışarı çıkardılar." Bizi nereye götüreceksiniz?" diye sorduk. Bize"Sizi köyünüze götüreceğiz" dediler. Yolculuk başlar. Halbuki bizi kurşuna dizeceklerini öğrendik. Mesari denen Rum köyünde (Üç araba giderdi)barış gücü olan Avusturalya polisinin bir arabası bizim bulunduğumuz araba ile belli bir süre ayni hizada gitti. Sonra kendileri uzaklaştı . Çada Rum köyünde önde giden arabanın sinyali köye doğru

değil de Çada'nın içine doğru yandı.Bizi Çada'nın içinde bir saat beklettikten sonra tekrar aynı hapse götürdüler. Giden Barış Gücü Polisi'nin etkisi ve gelen emir üzerine geri dönmüştü. Kurşunlanmadan o anlık kurtulmuş olduk. Ertesi gün bizi Yeroşibu'ya esir kampına götürdüler.Orada da bize çok ezgi yaptılar. Kimilerini dövdüler ,kimilerinin sakalını tek tek söktüler.Daha sonra bizi köyümüze götüreceklerini,serbest bırakacaklarını söylediler.Çünkü Mehmetçik Kıbrıs'ın belirli yerlerini almıştı. Rum subayları bize Yunan subaylarından daha kötü davranıyordu. Rum askerleri yemeklerimize domuz eti koyduğu için aç kalıyorduk.

Rum askerleri benim kolumun üzerindeki dövmenin ay yıldız olduğunu görünce, bana"Nedir bu?" diye sordular. Ben de onlara "Görmen nedir?Ay ile yıldızdır"dedim.Bana"Golunu keseceyik, pis Türk"dediler.Tam o sırada Barış Gücü geldi ve duruma el koydu.

Biz yüz beş kişiydik.Odamızdaki tuvaletimiz de bir lengerdi(kova) ve dışarı çıkamazdık. Yani tuvalet ihtiyacımızı yüz beş kişinin önünde yapıyorduk. Kim tuvalet ihtiyacı için izin istese onu dayaktan öldürürcesine döverlerdi.Bu sırada ikinci hareket başlamıştı.Rumlar her koğuştan on beş kişilik grupları dışarıya çıkardılar. O sırada Türk uçakları geçmekteydi. Tüm Rumlar bizi ortada

bırakıp saklanırlardı. Çünkü bizi Rum sanıp öldürmelerini istiyorlardı. Daha sonra bizi diğer arkadaşlarımızdan ayrı bir yere koydular. Arkadaşlarımız bizim öldüğümüzü sanıyordu. Barış Gücü gelip Rum'a eksik Türk askerlerinin nerede olduğunu sorunca onlar da yalan bir şekilde doktora gönderdiklerini söylediler. Yine kurşunlanmadan kurtulduk. Barış Gücü'nün bizi sormasının sebebi esirlerin değişeceğine dair bir antlaşmanın yapılmış olmasıydı. Bize nereye gideceğimizi sormuşlardı. Gideceğimiz yerler için bize imza attırdılar. Son gece yine bize çok kötü dayaklar attılar.

Değişim olduktan on ay sonra ailelerimizin dağdan yürüyerek Yeşilırmak'a geleceğini duyduk. Bunun üzerine oraya gittik ve ailelerimize kavuştuk. Ama gelenler kirden simsiyahtı.

OSMAN ARİFOĞLU (59)

ÇAMLIBEL

1974'te köyümüz Antroligu (Gündoğdu) düştükten sonra Rumlar bizi esir aldı. Rum askerleri bizim etrafımızda dolaşıp kendi aralarında bu benim, şu senin diye kızları bölüşüyordu. Erkekleri dövüyorlardı. Bazılarını araba lastiğinin önüne yatırmışlardı ve onları basmaya hazırlanıyorlardı. Daha sonra bir telefon çaldı ve Samsun'un düştüğü haberini verdi. Böylece bizi serbest bıraktılar. Ben, annem Kandu'ya hastahaneye gittiği için Eşmene Abla ile birlikte kalıyordum. Annem olaylar çıktığı için köye dönemedi. Bir gün Eşmene Abla ile otururken Rum askerleri tekrar köye geldi ve esir toplamaya başladı. Ben korkudan yatağımın altına girdim. Bu günlerde yiyecek ihtiyacımızı karşılamak için evdeki eşyalarımızı satıyorduk. Artık satacak bir şeyimiz kalmamıştı. Annem sürekli ağladığı için Pergamalı bir Ruma 150 Kıbrıs Lirası para verdi ve beni Türk tarafına geçirmesini istedi. Ben ve komuşunun oğlu Hasan'ı Pergamalı Rum, mavi kamyonetinin kaşası ile tekerleklerin arasında yaptığı özel bölmeye yerteştirdi. Çok dar olduğu için kımıldayamıyorduk. Ben tam eksozun üzerine gelmiştim. Ama ölüm korkusundan sesimi çıkaramıyordum. Elbisemin altından pantolon giymiştim. Ayrıca cebimde de mendil olduğu halde eksozdan gelen sıcaklık etime işlemişti. O yanık ağrısına rağmen sesimi çıkarmadım. Kımıldamak istesem de kımıldayamazdım, çünkü hiç yer yoktu. Arkadaşımla da konuşamıyorduk çünkü, bazı yerlerde duruyorduk ve dışarda kimlerin olduğunu

bilmiyorduk. Yolculuk sırasında bir barikatta kamyonu durdurdular. Şöföre arabada bir şey olup olmadığını sordular. O da olmadığını söyledi. Rum askerler arabanın etrafında dolanıyordu. Biz ayak seslerini duyuyorduk ama birbirimize bile bakamıyorduk. Gözlerimiz kapalı biran evvel özgür olabilmek için dua ediyorduk. Yolculuk sırasında yakalandık, yakalanıyoruz, öldük, ölüyoruz korkusuyla sesiz sessiz ağlıyordum. Son barikat olan Pergama barikadı ile şöför anlaşmıştı ve o barikadı rahatlıkla geçmiştik. Daha sonra arabayı bir yere çekip durdu ve yanımıza gelip "Ben size ineceğiniz anı söyleyeceğim" dedi. Biz orada Türk müziklerinin çaldığını duyunca bulunduğumuz yerden gizli bölmeyi açıp sürünerek çıktık. Çıktığımızda bir buğday tarlasının içinde olduğumuzu ve yakınımızda bir restoranın olduğunu gördük. Özgürlüğümüze kavuşmuştuk ama yol boyunca çektiğimiz korkuları, o acıları unutmak mümkün değildir.

SELMA KÜÇÜKAKÇALI (42)

ÇAMLIBEL

1974'te Rumlar bizim köyü düşürdü ve kontrolleri altına aldılar.Köyü düşürdükleri anda ben mevziden çıkıp köye doğru eve geldim.Eve ulaşınca komşuların hepsinin benim evde toplandığını gördüm.Ben onlara "Sakin evden kaçmayın burada kalın, eğer Rum askerleri gelirse hiçbir şey söylemeyin, bir kenara çekilin" dedim. Sonra ben meydanlığa gittim.Köylüye Rumların geldiğini söyledim ve bayrağı indirdik. Türk bayrağının yerine beyaz bir kumaş astık ve ben eve dönüp evdekilere her şeyi anlattım. Daha sonra evden karakola giderken Rum askerleri beni gördü ve yanlarına çağırdılar. Bana teslim bayrağını kimin astığını sordular ve ben de bilmediğimi söyledim. Bayrağın üstünde yazılar vardı, bana ne yazdığını sordular.Ben de okuma bildiğim halde bilmediğimi söyledim.Çekilen teslim bayrağının üzerinde "Ne Mutlu Türküm Diyene" yazıyordu. Daha sonra bana nereden geldiğimi sordular ben de onlara evden, hayvanlardan geldiğimi söyledim. Bu arada diğer Rum askerleri köyü yağmaladı ve değerli olan her şeyi aldılar. Rum askerleri köyü dolaşırken ateş yandığını görür ve kadınlara "Bu urubalar nedir? Niçin yaktınız?" dediler.Yanan urubalar kadınların asker olan kocalarının ve bir yaşlı adamın öldüğünü,onun urubalarını yaktıklarını söylediler.

SEYDALİ KERESTECİ (65)

ÇAMLIBEL

KİŞİ ADLARI DİZİNİ

Ayşe Hanım.....	21,22
Aziz Gündoğ.....	17
Caner Özcanay.....	19
Cengiz Ratip.....	12
Debreli Hasan.....	7
Eşmene Abla.....	30
Gültekin Atasay.....	22
Halim Bey.....	8
Hasan Bafidi.....	21
Hatice Arifoğlu.....	24
İbrahim Ali.....	7
Keser Kaya.....	13
Makaryos.....	20
Menteş Akarsulu.....	14
Mustafa Ahmet.....	7
Mustafa Mısırlısoy.....	26
Neşet Temel.....	8
Nevzat Uzunoğlu.....	8,9
Osman Ahmet.....	21
Osman Arifoğlu.....	29
Osman Karabulut.....	10
Öztekin Yeşilada.....	20
Rauf Raif Denктаş.....	10
Samsun.....	17,26

Selma Küçükakçalı.....	31
Sermet Kanatlı.....	7
Seydali Keresteci.....	32
Tugut Sıtkı.....	12
Yangın Mustafa.....	14
Yusuf.....	7
Ziyet Bey.....	9
Zülûf.....	21

YER ADLARI DİZİNİ

Agurso (Akarsu).....	14
Antroligu (Gündoğdu).....	16,18,23,25,30
Baf.....	14,27
Bostancı.....	22
Çağlayan.....	6
Çamlıbel.....	10,14,17,19,24,26,29,31
Kandu.....	20,30
Kıbrıs.....	12
Küçük Kaymaklı.....	7,9
Laçi.....	16
Lefke.....	19
Lefkoşa.....	6,13
Lemba.....	14
Limasol.....	20
Magunda.....	18
Pergama.....	30,31
Piskobu.....	20
Poğroni.....	12
Poli.....	12,25,27
Türkiye.....	25
Yayla.....	18
Yeşilırmak.....	18,19,24
Yunanistan.....	6